

بررسی رابطه بین خوش بینی علمی و خلاقیت دانش آموزان با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه روانشناختی در میان دانش آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرا

Investigating the relationship between scientific optimism and students' creativity with regard to the mediating role of psychological capital among first secondary female students in Sadra city

Ameneh Shadi Nobandegani

Master of History and Philosophy of Education
Payam Noor Fasa University.

Email: Shadi.jah@yahoo.com

آمنه شادی نوبندگانی*

کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش دانشگاه پیام نور
فسا.

Abstract

The purpose of this research was to investigate the relationship between scientific optimism and students' creativity with regard to the mediating role of psychological capital. The current research is descriptive, correlational, and the statistical population in this research includes all female students of the first secondary level of Sadra city in the academic year of 2001-1401, in the number of 2160 people, and based on the path analysis method, the sample number was determined based on the number of variables. The data collection tool in this research was Eschen-Moran, Bunwell, Mitchell and Moore (2013) Scientific Optimism Questionnaire, Torrance Creativity Questionnaire (1965) and Luthans Psychological Capital Questionnaire (PCQ). Analysis of research data was done using spss and AMOS version 24 software. Mean and standard deviation were used to describe the data and Pearson's correlation matrix and structural equation model were used to examine the research hypotheses. The results indicated that scientific optimism has a positive and direct relationship with students' creativity. In addition, psychological capital mediates the relationship between scientific optimism and students' creativity, and the mediating role of psychological capital in the relationship between scientific optimism and creativity is significant. Based on this, it can be concluded that the promotion of scientific optimism in educational environments can increase students'

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین خوش‌بینی علمی و خلاقیت دانش‌آموزان با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرا) بوده است. پژوهش حاضر از نوع توصیفی همبستگی و جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرا در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۰، به تعداد ۲۱۶۰ نفر که بر اساس روش تحلیل مسیر، تعداد نمونه بر اساس تعداد متغیرها تعیین شد. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه خوش‌بینی علمی اسچن-موران، بان ول، میچل و مور (۲۰۱۳)، پرسشنامه پرسشنامه خلاقیت تورنس (۱۹۶۵) و پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی لوتانز (PCQ) بوده است. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش، با استفاده از نرم‌افزارهای spss و AMOS نسخه ۲۴ انجام شد. جهت توصیف داده‌ها از میانگین و انحراف استاندارد و جهت بررسی فرضیه‌های پژوهش از ماتریس همبستگی پیرسون و مدل معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج حاکی از آن بود که خوش‌بینی علمی رابطه مثبت و مستقیم با خلاقیت دانش‌آموزان دارد. علاوه بر این سرمایه روان‌شناختی رابطه بین خوش‌بینی علمی و خلاقیت دانش‌آموزان را واسطه‌گری می‌کند و نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی در رابطه بین خوش‌بینی علمی و خلاقیت معنی‌دار است. بر این اساس می‌توان نتیجه‌گیری کرد که ارتقاء خوش‌بینی علمی در محیط‌های آموزشی می‌تواند موجب افزایش سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموزان شده و نهایتاً میزان خلاقیت آن‌ها را ارتقاء دهد.

بررسی رابطه بین خوش بینی علمی و خلاقیت دانش‌آموزان با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه روانشناختی در میان دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرا

واژه‌های کلیدی: خوش‌بینی علمی، خلاقیت، سرمایه روانشناختی و افزایش خلاقیت. *psychological capital and ultimately increase their creativity.*

روان‌شناختی. **Keywords:** scientific optimism, creativity, psychological capital.

پذیرش: اردیبهشت ۱۴۰۳

دریافت: اسفند ۱۴۰۲

نوع مقاله: پژوهشی

مقدمه

خلاقیت یا آفرینندگی یکی از ویژگی‌های برتر انسان است و در عصر حاضر، یکی از مهمترین اهداف آموزش و پرورش مترقی و پیشرفته جهان، پرورش یادگیرندگان خلاق و نوآور است (افروز، ۱۳۸۶). خلاقیت فرایندی ذهنی است که در افراد دارای بهره هوشی بالاتر از متوسط رخ می‌دهد، فرد خلاق ویژگی‌هایی مانند حس کنجکاوی، قدرت تخیل بالا، استقلال رأی، اندیشه‌های انتقادی، توانایی در برقرار کردن ارتباط و انتقال ایده‌ها و ... را دارد امروزه تغییر و تحولات گسترده فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، مشکلات جدید و به تبع آن انتظارات تازه ای برای مدارس و نظام های آموزش و پرورش جهانی در پی داشته است. در سال های اخیر، درک خلاقیت که تنها توسط اندکی افراد با استعداد قابل دستیابی بود به تعریف اساسی تری تغییر کرد که طبق آن هر کس می‌تواند در بعضی زمینه ها به شرط شرایط درست و حمایت کافی خلاق باشد. خلاقیت یا آفرینندگی پدیده ای است ذهنی که از کاربرد فرآیندهای شناختی معمول حاصل می‌شود. خوش‌بینی به عنوان یک توانایی پنداشته می‌شود که فرد در برخورد با موقعیت‌های چالش آمیز، از آن به عنوان فرصتی برای پیشرفت یاد می‌کنند، نه به عنوان یک عامل تهدیدآمیز (علیزاده دارابی، ۱۳۹۱). خوش‌بینی علمی به عنوان یک باور مثبت، مبتنی بر این است که افراد قادر هستند با تأکید بر تدریس و یادگیری و اعتماد مشارکت والدین و دانش‌آموزان با اعتقاد و باور به ظرفیت خود در غلبه بر شکست‌ها، با تلاش و پشتکار خود، سبب موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان شوند علاوه بر این از متغیرهایی که می‌تواند ارتباط با خلاقیت داشته باشد، سرمایه روان‌شناختی است. در پژوهش حاضر، این متغیر به عنوان متغیر میانجی بررسی می‌گردد. از متغیرهایی که می‌تواند ارتباط با خلاقیت داشته باشد، سرمایه روان‌شناختی است. سرمایه روان‌شناختی از مباحث مهم روان‌شناسی مثبت‌گرا است که شامل رفتار، اعمال و افکاری هستند که اکتسابی و قابل پرورش هستند (لوتانز^۱، ۲۰۰۷). سرمایه روان‌شناختی از چهار مؤلفه خودکارآمدی (باور به توانایی‌های فردی برای انجام کارهای چالش‌انگیز)، تاب‌آوری (توانایی تحمل مشکلات پیش‌آمده و ادامه کار برای رسیدن به اهداف)، مثبت‌اندیشی (اسناد اتفاقات مثبت به عوامل دائمی و شخصی) و امیدواری (داشتن انگیزه و هدف در زندگی و پافشاری در راه رسیدن به آنها) تشکیل شده است که می‌تواند بر عملکرد دانش‌آموز و خلاقیت وی تاثیرگذار باشد (لوتانز و همکاران، ۲۰۰۷). متغیر واسطه در پژوهش حاضر، سرمایه روان‌شناختی^۲ است. سرمایه روان‌شناختی عبارت است از اطمینان داشتن به اینکه فرد می‌تواند تلاش لازم و موفقیت آمیز را در مواجهه با تکالیف چالش‌انگیزی که با آنها روبرو می‌شود از خود بروز دهد، در مورد موفقیت در حال و آینده نگاهی خوش بینانه داشته باشد، برای دستیابی به موفقیت پشتکار نشان دهد، در صورت نیاز برای دستیابی به اهداف و موفقیت در مسیر حرکتی خود بازنگری کند و در نهایت در زمانی که برای رسیدن به هدف و موفقیت با مشکل مواجه می‌شود، انعطاف‌پذیری لازم را از خود نشان دهد (لوتانز و همکاران، ۲۰۰۷). مطالعات نشان داده است که میان خوش‌بینی علمی و خلاقیت رابطه معناداری وجود دارد. خوشبین‌ها، معمولاً افرادی هستند که انتظار دارند اتفاقات خوبی برای آنها رخ دهد. خوشبین بودن به طور کلی به این معناست که فرد در رابطه با موقعیت پیش‌آمده انتظار

¹ Lutans

² Psychological Capital

بهترین نتیجه ممکن را داشته باشد که معمولاً با عنوان خوش‌بینی موقعیتی از آن یاد می‌شود (سلیگمن^۳ و همکاران، ۱۳۸۳). از نظر مفهومی سرمایه روانشناختی یکی از شاخص‌های روانشناسی مثبت‌گرایی است که با ویژگی‌هایی از قبیل باور فرد به توانایی‌هایش برای دستیابی به موفقیت، داشتن پشتکار در دنبال کردن اهداف، ایجاد اسنادهای مثبت درباره خود و تحمل کردن مشکلات تعریف می‌شود. همچنین برخوردار بودن از سرمایه روانشناختی افراد را قادر می‌سازد تا علاوه بر مقابله بهتر در برابر موقعیت‌های استرس‌زا، کمتر دچار تنش شده، در برابر مشکلات از توان بالایی برخوردار باشند، به دیدگاه روشنی در مورد خود برسند و کمتر تحت تأثیر وقایع روزانه قرار بگیرند، لذا اینگونه افراد دارای سلامت روانشناختی بالاتری نیز هستند. سرمایه روانشناختی در بین دانش‌آموزان که می‌توان آنها را یکی از مهمترین عناصر نظام آموزشی در نظر گرفت، بسیار اهمیت دارد و در صورت برخوردار بودن آنان از سرمایه روانشناختی، یادگیری نیز بهتر رخ می‌دهد و دانش‌آموزان، عملکرد بهتری از خود نشان می‌دهند.

با توجه به مسائل بیان شده، هدف از انجام تحقیق حاضر پاسخ به این سوال است که آیا بین خوش‌بینی علمی و خلاقیت دانش‌آموزان صدرا با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه روانشناختی رابطه معناداری وجود دارد؟

مفاهیم نظری تحقیق

خوش‌بینی علمی به تدریس و آموزش از سویی و یادگیری، پیشرفت و موفقیت از جهت دیگر مرتبط است. خوش‌بینی علمی در ابعاد شناختی، اجتماعی و رفتاری مورد مطالعه قرار می‌گیرد (کادیم، پینتو، لیما، ریگو، پیرا و رینبریو^۴، ۲۰۱۶). بعد اجتماعی و رفتاری خوش‌بینی فرایندی است که در آن هنجار، مهارت، انگیزه و رفتار فرد شکل می‌گیرد تا ایفای نقش مطلوب باشد. شاخصه‌های خوش‌بینی اجتماعی برگرفته از تکالیف اجتماعی افراد در ساختارهای اجتماع برگرفته است و ابعاد عملیاتی آن منطبق با الگوی و آموزه سلامت‌های روانشناسی مثبت‌گرا مانند یکپارچگی، درک‌پذیری، مشارکت، شکوفایی و پذیرش اجتماعی است (وانگ، کاو، کافکنز و سالمیلا^۵، ۲۰۱۵). همچنین خوش‌بینی علمی را به عنوان نگرش دانشجویان به تحصیل در نظر می‌گیرند. این نگرش در چهار بعد معنا پیدا می‌کند: بنابراین، احساس درگیری و کارآمدی در مقابل نیازهای علمی با میزان خوش‌بینی علمی تجربه شده ارتباط دارد. خوش‌بینی علمی به عنوان عاملی فراگیر و مداخله‌کننده در درگیری هیجانی و شناختی در دانشگاه در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، درگیری علمی با آموزش‌های روزانه در محیط آموزشی ارتباط متقابل دارد. یعنی اگر بتوان دانشجویان را هر چه بیشتر درگیر مسائل علمی و تکالیف یادگیری کرد، بیشتر می‌توان به موفقیت علمی آنان امیدوار بود (نصیرزاده و نرگسیان، ۱۳۹۸).

به هر حال، مرور شواهد نشان می‌دهد که میزان علاقه دانشجویان به محیط آموزشی یا احساس دوست داشتن محیط علمی نیز می‌تواند نقش مهمی ایفا کند. خوش‌بینی علمی به مثابه حالت ذهنی مثبت و رضایت‌بخشی می‌باشد که دربردارنده انرژی یا شور، احساس تعهد و شیفتگی یا دل‌بستگی است. خوش‌بینی علمی شامل میزان احساس امنیت و سلامتی دانشجویان از محیط آموزشی است (نداشتن احساس تنهایی و فرسودگی) و احساس آن‌ها از این که محیط آموزشی‌شان چه میزان منطقی به نظر می‌رسد. در دهه‌های گذشته و بر اساس روی آورد فضیلت‌گرایی ارسطو، مدل‌های مختلفی جهت تبیین مفهوم خوش‌بینی مطرح گردید. روانشناسان تربیتی و تحولی نیز با تکیه بر روی آورد ارسطویی و در چارچوب روانشناسی مثبت‌نگر، به خلق مدل‌هایی از خوش‌بینی که متناسب با بافت علمی و مدرسه/ دانشگاه باشد، همت گماشتند. استدلال این دسته از روانشناسان

³ Seligman

⁴ Cadime I, Pinto AM, Lima S, Rego S, Pereira J, Ribeiro I.

⁵ Wang M-T, Chow A, Hofkens T, Salmela-Aro K.

بررسی رابطه بین خوش بینی علمی و خلاقیت دانش‌آموزان با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه روانشناختی در میان دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرا

این بود که چون مدرسه در زندگی دانشجو نقش مرکزی و محوری دارد، بنابراین خوش‌بینی آنان باید در ارتباط با بافت مدرسه/دانشگاه و شرایط آموزشی تعریف گردد (مرادی، بهروزی، حاجی یخچالی و عالیپور، ۱۳۹۷).

ویژگی افراد دارای خوش‌بینی علمی

خوش‌بینی علمی دارای چندین مؤلفه عاطفی و شناختی است. دانشجویان با احساس خوش‌بینی علمی بالا هیجانات مثبت دارند، در صورتی که دانشجویان با احساس خوش‌بینی علمی پایین حوادث و وقایع علمی شان را نامطلوب ارزیابی نموده و بیش‌تر هیجانات منفی از جمله اضطراب، افسردگی و خشم را تجربه می‌کنند (قدم‌پور و همکاران، ۱۳۹۷). هیجانات مثبت شامل درک و تجربه هیجاناتی چون غرور، لذت بودن با دوستان، احساس رضایت، امید علمی در بین دانشجویان است. عبارات معروف آن عبارتند از: «بلد بودن حس خوبی به آدم می‌ده. آدم احساس غرور می‌کند و لذت می‌برد»، «ما نیاز داریم تو دانشگاه بهمون امید بیشتری بدن» (رشیدی پور، شکری، فتح‌آبادی و شهریار، ۱۳۹۹). هیجانات منفی شامل تجربه و درک هیجانات منفی چون احساس تحقیر شدن، احساس گناه، خشم، ناامیدی علمی و درماندگی است. میزان فراوانی تکرار هیجان منفی نسبت به هیجان مثبت، بیش از سه برابر است و این میزان از تکرار حکایت از اثرات عمیق کیفی بر خوش‌بینی علمی دانشجویان دارد. خوش‌بینی بر نقش فعال دانشجویان و توانش‌های آنان، در ایجاد محیط سرزنده علمی تاکید ویژه دارد دانشجویان که از نظر هیجانی و شناختی با یادگیری درگیر هستند، وقت و تلاش بیشتری را صرف مطالعه کردن می‌کنند و خوش‌بینی علمی بالاتری دارند، به طور مناسب با نیازهای علمی خود کنار می‌آیند و بر مسائل دوران تحصیل فائق می‌آیند. بررسی دقیق مسئله خوش‌بینی علمی و عوامل تأثیرگذار بر آن باید سرلوحه کار دست‌اندرکاران آموزش و پرورش آن جامعه باشد. چرا که بهبود وضعیت علمی فراگیران، یکی از اهداف اساسی نظام‌های آموزش و پرورش معاصر است. دانشجویانی که خوش‌بینی علمی بیشتری دارند، هیجانات مثبت را تجربه می‌نمایند و اتفاقات محیط بیرونی خود را خوش‌ایند گزارش می‌کنند. در مقابل دانشجویانی که دارای احساس خوش‌بینی علمی کم هستند، اتفاقات و شرایط زندگی و علمی را منفی بر می‌شمارند. این دانشجویان، دارای توانایی مشارکت فعال در علم و تفریح، ایجاد روابط معنادار با دیگران، تجربه کردن هیجان‌های مثبت، گسترش حس خودمختاری و هدف‌زندگی و تجربه کردن احساسات مثبت را دارند. همچنین این دانشجویان عملکرد علمی بالایی دارند.

خلاقیت

در طول تاریخ حیات انسان، تمایل ذاتی او به تغییر و ابداع از یک سو و رویارویی با تنگناها و نیازهای روز افزون زندگی از سوی دیگر، به تدریج او را با نیروی خلاق درونش آشنا و مانوس گردانید؛ نیروی پویا و مولد که زندگی وی را به سرعت به سوی توسعه و تکامل به حرکت در آورد و سر منشاء ابداعات و اختراعات او گردید.

مشاهده نوآوری‌ها و اختراعات ارزشمند و حیات بخش نوابغ و دانشمندان در قرن حاضر سبب شد جوامع به تدریج به عظمت و ارزش تفکر خلاق انسان و نقش آن در پیشرفت علوم و فناوری و توسعه فرهنگ پی ببرند. به این ترتیب تلاش برای کشف ماهیت خلاقیت و راز پرورش آن آغاز شد (لی، ۲۰۲۰).

بنابراین، اسناید (۲۰۰۰) در پاسخ به این سوال که امید به راستی چیست، آن را یک حالت انگیزشی مثبت می‌داند که مبتنی بر حس پایوری و راهیابی و ناشی از تعامل فرد با محیط است. به سخن دیگر، امید، ظرفیت تصور توانایی ایجاد مسیریابی به سمت اهداف مطلوب و تصور داشتن انگیزه برای حرکت در این مسیر است. او در تعریف دیگری، امید را مجموعه‌ای ذهنی می‌داند که مبتنی بر حس متقابل اراده، و برنامه‌ریزی برای رسیدن به هدف است که دارای دو بعد شناختی به هم مرتبط: ۱-

قدرت پایوری و ۲- قدرت راه‌یابی است. به عقیده وی تفکر پایورانه. افکاری‌اند که افراد در مورد توانایی خود برای شروع و حفظ حرکت در مسیر انتخاب شده به سمت هدف دارند. تفکر عاملیتی یا پایورانه یک مؤلفه انگیزشی است. که معرف ارزیابی از تواناییش برای حفظ حرکت در مسیر هدف، و تصور شخص از تواناییش برای شروع حرکت در مسیرهای تعیین شده به سمت هدف است. همچنین، او تفکر رهیاب را عبارت از تصور توانایی شخص برای شناسایی و ایجاد مسیر به سمت هدف می‌داند (به نقل از پرچم و همکاران، ۱۳۹۲). تاب‌آوری در زبان انگلیسی به معنی بازگشت به حالت قبل یا موقعیت اصلی است. واژه تاب‌آوری اولین بار، در اواسط دهه ۱۸۰۰ برای استفاده در یک مثال برای توصیف توانایی جامعه ژاپن برای بهبود در مقابل زلزله استفاده شد (خسروی و همکاران، ۱۳۹۹). پالک^۷ (۱۹۹۷) تاب‌آوری را توانایی تغییر شکل فاجعه به یک تجربه سازنده توصیف کرد و اظهار داشت ظرفیت تاب‌آوری یکی از عوامل مؤثر در برخورد با تنش‌ها است. تاب‌آوری توانایی بازگشت به حالت اول، تحمل کردن شوک‌ها، استقامت کردن، حفظ عاملیت در طول زمان، تحمل کردن، سازگار شدن، موفق شدن، دوام آوردن، پایداری... همچنین افعال زیادی که به واسطهٔ واژهٔ تاب‌آوری به ذهن‌خطور می‌کند؛ خواه در مورد بدنمان، ذهنمان، جامعه‌مان، نهادهایمان یا محیط طبیعی مان باشد. پرو^۸ (۱۹۸۴) مفاهیم تئوری تاب‌آوری را به صورت قابلیت اطمینان و تئوری حادثه‌نرمال معرفی کرد (پرو، ۱۹۸۴). وایلدوسکی^۹ (۱۹۸۸) نتیجه گرفت که دو استراتژی زیر در واکنش به خطرات وجود دارد: ۱- پیش‌بینی به عنوان یک استراتژی برای ارزیابی آسیب‌پذیری و اجتناب از خطرات بالقوه. ۲- تاب‌آوری به عنوان ظرفیتی برای مدیریت خطرات غیرمترقبه.

سرمایه روان‌شناختی

یکی از مهمترین متغیرهایی روانشناسی مثبت‌گرا، سرمایه روانشناختی می‌باشد. در ادامه این متغیر و مؤلفه‌های آن معرفی شده‌اند. سرمایه روانشناختی عبارت است از مجموعه‌ای از صفات و توانمندی‌های مثبت افراد و سازمان‌ها که می‌تواند مانند یک منبع قوی در رشد و ارتقاء فرد و سازمان نقش داشته باشد. امیدواری، خوش‌بینی، خودکارآمدی و استقامت (تاب‌آوری یا انعطاف‌پذیری) مؤلفه‌های سرمایه روانشناختی هستند. امیدواری حالتی انگیزشی است و سه مؤلفه عاملیت، طرح و هدف دارد. خوش‌بینی اسناد درونی بالنسبه ثابت و کلی در مورد حوادث مثبت است. خودکارآمدی به معنی اطمینان داشتن به توانایی‌های مورد نیاز در دستیابی به موفقیت و باور به داشتن قدرت در غلبه بر تکالیف چالش‌انگیز است و تاب‌آوری را ظرفیت روانی مثبت برای برگشت، جهش از مصیبت و تغییر مثبت در جهت پیشرفت تعریف کرده‌اند که فرد را برای پذیرش مسئولیت آماده می‌کند (علی‌پور و همکاران، ۱۳۹۲).

در واقع، لوتانز و همکارانش در توسعه چارچوب رفتار سازمانی مثبت‌گرا در سازمان‌ها، سرمایه روانشناختی مثبت‌گرا را به عنوان یک عامل ترکیبی و منبع مزیت رقابتی سازمان‌ها مطرح کرده‌اند. آن‌ها بر این باورند که سرمایه روانشناختی، با تکیه بر متغیرهای روانشناختی مثبت‌گرایی همچون: امیدواری، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی منجر به ارتقای ارزش سرمایه انسانی (دانش و مهارت‌های افراد) و سرمایه اجتماعی (شبکه روابط میان آنها) در سازمان می‌شود. بنا براین، سرمایه روانشناختی، از متغیرهای روانشناختی مثبت‌گرایی تشکیل شده است که قابل اندازه‌گیری، توسعه و پرورش هستند و امکان اعمال مدیریت بر آنها وجود دارد (سیماراصل و فیاضی، ۱۳۸۸).

در سال‌های اخیر، پژوهش‌های تجربی فراوانی در زمینه تأثیرهای سرمایه روانشناختی بر متغیرهای سازمانی مانند: رضایت شغلی، عملکرد و تعهد سازمانی صورت گرفته است. نتایج این پژوهش‌ها نشان از آن دارد که رابطه معنی‌داری میان سرمایه

⁷ Polk

⁸ Perrow

⁹ Wildavsky

بررسی رابطه بین خوش بینی علمی و خلاقیت دانش‌آموزان با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه روانشناختی در میان دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرا

روانشناختی و این متغیرهای سازمانی وجود دارد. نکته جالب توجه آن است که همبستگی میان سرمایه روانشناختی با هر یک از متغیرهای سازمانی، قوی‌تر از همبستگی میان تک تک اجزای تشکیل دهنده سرمایه روانشناختی (امیدواری، خوش بینی، خودکارآمدی و تاب‌آوری) و متغیرهای سازمانی است و این بدان معنا است که سرمایه روانشناختی دارای اثری هم‌افزاینده است. در مجموع، در مقوله رفتار سازمانی مثبت‌گرا، سرمایه روانشناختی به مثابه درون‌دادی در نظر گرفته می‌شود که برون‌داد آن، سطح عملکرد سازمان است. لوتانز و همکارانش با پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام داده‌اند، به این نتیجه رسیده‌اند که می‌توان با تقویت سرمایه روانشناختی در سازمان، عملکرد آن را دست کم تا ۱۰ درصد ارتقا داد (لوتانز و اولیو، ۲۰۰۷).

سوابق پژوهش

آرین مهر (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان بررسی رابطه سرمایه روان‌شناختی با خلاقیت در کار و هوش فرهنگی مدیران متوسطه نشان داد که بین سرمایه روان‌شناختی و خلاقیت در کار رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد و با استفاده از تحلیل رگرسیون مشخص گردید که مؤلفه‌ی خودکارآمدی با ضریب ۰/۴۶۸ و امیدواری با ضریب ۰/۳۲۹ بیشترین تأثیر بر خلاقیت در کار را داشتند.

زاهد بابلان و کریمیان (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی رابطه خوش‌بینی تحصیلی و سرزندگی تحصیلی با نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان پرداختند. پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها نتایج نشان داد خوش‌بینی و خودکارآمدی تحصیلی بر سرزندگی تحصیلی اثر مستقیم دارد و خوش‌بینی تحصیلی بر سرزندگی تحصیلی از طریق خودکارآمدی تحصیلی اثر غیر مستقیم دارد. بنابراین، خودکارآمدی در رابطه خوش‌بینی تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانشجویان نقش واسطه‌ای دارد. آخوند مکه‌ای (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی رابطه ابعاد خلاقیت هیجانی و خوش بینی علمی معلمان با سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان دختر متوسطه شهر اصفهان پرداخت. پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها نتایج نشان داد که متغیرهای پیشی بین خلاقیت هیجانی و خوش بینی علمی به طور همزمان توان تبیین ۳۸ درصد از واریانس سرزندگی تحصیلی را داشته‌اند، با توجه به نتایج پژوهش می‌توان گفت لازم است در برنامه‌های مدارس به سازه‌های روان‌شناختی در معلمان و نقش آنها بر فرآیند تحصیل دانش‌آموزان توجه بیشتری اعمال گردد.

محمدخانی و وشنی اسدآبادی (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی رابطه ابعاد خلاقیت هیجانی و خوش بینی علمی با سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان شهر کرمانشاه پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که بین خلاقیت هیجانی و ابعاد آن شامل آمادگی، بداعت و اثربخشی/صدافت با سرزندگی تحصیلی در بین دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، نتایج پژوهش نشان داد که بین خوش بینی علمی با سرزندگی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. با توجه به نتایج مطالعه می‌توان گفت لازم است در برنامه‌های مدارس به سازه‌های روان‌شناختی در معلمان و نقش آن‌ها بر فرآیند تحصیل دانش‌آموزان توجه بیشتری اعمال گردد.

ورعی و پورداد (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی رابطه مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی (امید، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی) با فرسودگی تحصیلی دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه رازی کرمانشاه پرداختند. یافته‌ها نشان دادند که بین مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی (خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی) و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان رابطه منفی معناداری وجود دارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان نیز نشان داد که خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی به طور معناداری قادر به پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی دانشجویان هستند و متغیرهای مذکور توانسته است ۰/۶۹ از تغییرات فرسودگی تحصیلی را برای دانشجویان پیش‌بینی کند.

پورعباس و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان طراحی مدل علی خوش‌بینی علمی براساس مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی و میانجی‌گری جو روان‌شناختی در بین دانشجویان دانشگاه فرهنگیان انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که سرمایه روان‌شناختی

و خوش بینی علمی به ترتیب: پیشایند و پیامد جو روان شناختی محسوب می‌شوند و خوش بینی علمی با مؤلفه تاب آوری رابطه منفی و با مؤلفه های خودکارآمدی، امید و خوش بینی رابطه مثبت و معنی‌داری دارد. در مجموع، نتایج بیانگر این بود که ۴۴ درصد از تغییرات خوش بینی علمی به طور مستقیم توسط مؤلفه‌های سرمایه روان شناختی و ۴۵ درصد از تغییرات خوش بینی علمی، غیرمستقیم و از طریق متغیر میانجی جو روان شناختی تبیین می‌گردد.

همدانی زاده (۱۳۹۷) پژوهش خود را با عنوان رابطه سرمایه روان‌شناختی و رهبری توزیعی با خلاقیت شغلی معلمان انجام داد. یافته‌های این پژوهش که در بین معلمان زن مدارس دولتی مقطع متوسطه دوره‌ی دوم اداری آموزش و پرورش شهر اردبیل انجام گرفت، نشان داد که این سرمایه‌ی روان‌شناختی و خلاقیت شغلی معلمان رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد.

هارون رشیدی و کاظمیان مقدم (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان رابطه بین سرمایه روان‌شناختی با خلاقیت مدیران زن مدارس شهر دزفول به این نتیجه رسیدند که سرمایه روان‌شناختی، خودکارآمدی، امیدواری، خوش‌بینی و تاب‌آوری با خلاقیت رابطه مثبت و معناداری دارد. همچنین نتایج رگرسیون نشان داد، سرمایه روان‌شناختی ۱۹ درصد از واریانس عملکرد خلاقانه مدیران زن را تبیین می‌کند.

تیلور^{۱۰} و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله‌ای به بررسی ارتباط میان خوش‌بینی و سرمایه روان‌شناختی در میان دانشجویان رشته های فنی در سیدنی استرالیا پرداختند. آنها ۱۲۹ دانشجوی را به عنوان حجم نمونه انتخاب کردند و مورد ارزیابی قرار دادند. پس از بررسی و تحلیل داده‌ها توسط نرم افزار تحلیل آماری SPSS نتایج بیان گر این مساله بود که میان سرمایه روان‌شناختی و خوش‌بینی ارتباط معنادار و مستقیمی وجود دارد.

چانگ^{۱۱} و همکاران (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان اثر تعدیل‌کننده بازیگوشی بر همبستگی بین خوش‌بینی علمی و خلاقیت دانش آموزان تازه وارد در تایوان انجام دادند. پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها نتایج نشان داد که رابطه مثبت معنادار بین خوش‌بینی، بازیگوشی و خلاقیت با دانش‌آموزان شناسایی شد و بازیگوشی رابطه بین خوش‌بینی و خلاقیت آنها را تعدیل کرد.

سیمپسون^{۱۲} (۲۰۱۹) در تحقیقی به بررسی ارتباط میان خلاقیت و خوش‌بینی در میان کادر نیروهای نظامی در چین پرداختند. ابزار اندازه‌گیری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه بوده است. آنها این پژوهش را بر روی ۳۱۲ نفر شامل ۱۱۲ زن و ۲۰۰ مرد انجام دادند. نتایج نشان داد میان کادر نظامی ارتباط مناسب و معناداری بین متغیرهای خوش‌بینی و خلاقیت وجود داشت و افرادی که از خوش‌بینی مناسبی برخوردار بودند در شغل و فعالیت روزمره خود از خلاقیت بهتری برخوردار بودند. گو^{۱۳} (۲۰۱۵) در مطالعه خود نشان داد که استفاده از برنامه آموزشی سرمایه روان‌شناختی لوتانز می‌تواند بر کاهش استرس و افزایش مقاومت در برابر فشارهای محیطی مؤثر باشد و کارآفرینی و گرایش به نوآوری را افزایش دهد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر با توجه به هدف آن کاربردی بوده و از نظر چگونگی به دست آوردن داده‌های مورد نیاز در زمره پژوهش‌های توصیفی و از نوع تحقیق همبستگی قرار داشت. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرآ در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۰، به تعداد ۲۱۶۰ نفر می‌باشد. با توجه به استفاده از روش تحلیل مسیر، تعداد نمونه بر اساس تعداد متغیرها تعیین شد. که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. در این پژوهش از ابزار پرسشنامه به شرح زیر، جهت اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش استفاده شد:

¹⁰ Taylor

¹¹ Chang

¹² Simpson

¹³ Go

بررسی رابطه بین خوش بینی علمی و خلاقیت دانش‌آموزان با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه روانشناختی درمیان دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرا

الف) پرسشنامه خوش‌بینی علمی اسچن-موران، بان ول، میچل و مور (۲۰۱۳) مقیاس اسچن-موران، بان ول، میچل و مور (۲۰۱۳) شامل ۲۸ سؤال است که بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت با گزینه‌های (خیلی زیاد برابر ۵ تا خیلی کم برابر ۱) تنظیم شده است. البته شیوه نمره گذاری سوال‌های ۱۷، ۲۳ و ۲۸ به صورت معکوس است. این پرسشنامه شامل سه خرده مقیاس تأکید علمی (۸ گویه)، اعتماد دانش‌آموزان به معلمان (۱۰ گویه) و یگانگی/هویت نسبت به مدرسه (۱۰ گویه) می‌باشد.

ب) پرسشنامه خلاقیت تورنس (۱۹۶۵)

این پرسشنامه دارای ۶۰ گویه است و در ۴ مولفه میزان خلاقیت افراد را می‌سنجد که عبارتند از:

- سیاسی: قدرت تولید ایده‌ها و جواب‌های فراوان (سوال ۱-۱۵)
- انعطاف: توانایی لازم برای تغییر جهت فکری یا توانایی تولید ایده‌های متنوع (سوال ۱۶-۳۰)
- ابتکار یا توانایی تولید ایده یا محصول نو و بدیع: یعنی پاسخ‌های فرد قبلاً دیده نشده باشد و جدید و نو باشد. (سوالات ۳۱-۴۵)
- بسط با جزئیات: توانایی توجه به جزئیات وابسته به یک ایده: یعنی افراد خلاق به جزئیات یک ایده توجه بیشتری نشان می‌دهند. (سوالات ۴۶-۶۰)

ج) پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی ۱۴ لوتانز (PCQ):

پرسشنامه استاندارد سرمایه روان‌شناختی لوتانز (۲۰۰۷) به سنجش چهار بعد خودکارآمدی (سوال ۱-۶)، امیدواری (۷-۱۲)، تاب‌آوری (۱۳-۱۸) و خوش‌بینی (۱۹ تا ۲۴) در قالب ۲۴ سؤال می‌پردازد. نمره گذاری در طیف لیکرت ۶ گزینه‌ای و به صورت (کاملاً مخالفم=۱، مخالفم، تا حدودی مخالفم، تا حدودی موافقم، موافقم و کاملاً موافقم=۶) می‌باشد.

یافته‌ها

فرضیه ۱: خوش‌بینی علمی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرا اثر مستقیم و معناداری دارد. جدول زیر ضرائب مسیر مستقیم خوش‌بینی علمی و خلاقیت را نشان می‌دهد.

ضرائب مسیر مستقیم خوش‌بینی علمی و خلاقیت

P	t	S.E	B	B	متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین
۰/۰۰۰۱	۷/۳۳	۰/۰۷	۰/۵۶	۰/۵۳	خلاقیت	خوش‌بینی علمی

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، خوش‌بینی علمی، پیش‌بین مثبت و معنی‌دار برای خلاقیت بود ($\beta = ۰/۵۶$, $p < ۰/۰۰۰۱$). به عبارت دیگر افزایش خوش‌بینی علمی با افزایش در خلاقیت همراه بود. بنابراین فرضیه فرعی اول تأیید می‌شود. فرضیه ۲: خوش‌بینی علمی بر سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرا اثر مستقیم و معناداری دارد.

جدول بالا ضرائب مسیر بین خوش‌بینی علمی با سرمایه روان‌شناختی را نشان می‌دهد.

ضرائب مسیر بین خوش‌بینی علمی با سرمایه روان‌شناختی

P	t	S.E	β	B	متغیرهای ملاک	متغیر پیش‌بین
۰/۰۰۰۱	۴/۳۹	۰/۰۲	۰/۳۲	۰/۴۸	سرمایه روان‌شناختی	خوش‌بینی علمی

همانگونه که در جدول ملاحظه می‌شود، خوش‌بینی علمی پیش‌بین مثبت و معنی‌داری برای سرمایه روان‌شناختی است ($\beta = 0/32, p < 0/0001$). بنابراین فرضیه فرعی دوم پژوهش در خصوص رابطه بین خوش‌بینی علمی و سرمایه روان‌شناختی تأیید می‌شود.

فرضیه ۳: سرمایه روان‌شناختی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرا اثر مستقیم و معناداری دارد جدول بالا ضرائب مسیر بین سرمایه روان‌شناختی و خلاقیت دانش‌آموزان را نشان می‌دهد.

ضرائب مسیر بین سرمایه روان‌شناختی و خلاقیت دانش‌آموزان

P	t	S.E	β	B	متغیرهای ملاک	متغیر پیش‌بین
۰/۰۰۰۱	۴/۳۹	۰/۰۲	۰/۳۲	۰/۴۸	خلاقیت دانش‌آموزان	سرمایه روان‌شناختی

همانگونه که در جدول مشاهده می‌شود، سرمایه روان‌شناختی پیش‌بین مثبت و معنی‌داری برای خلاقیت دانش‌آموزان است ($\beta = 0/32, p < 0/0001$).

فرضیه ۴: خوش‌بینی علمی از طریق سرمایه روان‌شناختی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدرا اثر غیر مستقیم و معناداری دارد.

به منظور بررسی نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی در رابطه بین خوش‌بینی علمی و خلاقیت دانش‌آموزان، از دستور بوت‌استرپ موجود در نرم افزار Amos استفاده شد. جدول نتایج تحلیل بوت‌استرپ برای بررسی معنی‌داری تأثیر غیر مستقیم خوش‌بینی علمی بر خلاقیت دانش‌آموزان با واسطه‌گری سرمایه روان‌شناختی را نشان می‌دهد.

نتایج تحلیل بوت‌استرپ

p	حد بالا	حد پایین	β	متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین
۰/۰۴	۰/۲۹	۰/۰۴	۰/۱۳	خلاقیت دانش‌آموزان	خوش‌بینی علمی

همانگونه که ملاحظه می‌شود، تأثیر غیر مستقیم خوش‌بینی علمی بر خلاقیت دانش‌آموزان معنی‌دار است ($p < 0/04, \beta = 0/13$). به عبارت دیگر سرمایه روان‌شناختی اثر خوش‌بینی علمی بر خلاقیت دانش‌آموزان را واسطه‌گری می‌کند. بنابراین فرضیه اصلی پژوهش در مورد نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی در رابطه بین خوش‌بینی علمی و خلاقیت تأیید شد.

نتایج

خوش‌بینی از مهمترین مؤلفه‌های روان‌شناسی مثبت‌گرا است. خوش‌بینی به عنوان یک توانایی پنداشته می‌شود که فرد در برخورد با موقعیت‌های چالش‌آمیز، از آن به عنوان فرصتی برای پیشرفت یاد می‌کنند، نه به عنوان یک عامل تهدیدآمیز. خوش‌بینی علمی به عنوان یک باور مثبت، مبتنی بر این است که افراد قادر هستند با تأکید بر تدریس و یادگیری و اعتماد مشارکت والدین و دانش‌آموزان با اعتقاد و باور به ظرفیت خود در غلبه بر شکست‌ها، با تلاش و پشتکار خود، سبب موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان شوند. مطالعات نشان داده است که میان خوش‌بینی علمی و خلاقیت رابطه معناداری وجود دارد. خوشبینان، معمولاً افرادی هستند که انتظار دارند اتفاقات خوبی برای آنها رخ دهد. خوشبین بودن به طور کلی به این معناست که فرد

بررسی رابطه بین خوش بینی علمی و خلاقیت دانش‌آموزان با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه روانشناختی در میان دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر صدر

در رابطه با موقعیت پیش آمده انتظار بهترین نتیجه ممکن را داشته باشد که معمولاً با عنوان خوش‌بینی موقعیتی از آن یاد می‌شود. مفهوم خوش‌بینی علمی از دل تحقیقات صورت گرفته در مورد روان‌شناسی مثبت، خوش‌بینی، سرمایه اجتماعی و تجهیزات جامع مدارس، توسط هوی، تارتر و هوی شناسایی شده است.

خوش‌بینی علمی دانش‌آموز دارای سه مؤلفه اعتماد دانش‌آموز به معلم، ادراک دانش‌آموز از تأکید علمی و شناسایی دانش‌آموز با مدرسه یا هویت مدرسه است. دانش‌آموز به معلم یک رابطه مبتنی بر اعتماد شامل احساس خیرخواهی، قابلیت اطمینان، شایستگی، راستگویی و پذیرا بودن است. خوش‌بینی علمی، به عنوان یک باور فردی یادگیرنده است. به طور خلاصه، در محیط‌های آموزشی، یادگیرندگان روابط توأم با اعتماد بالایی با کادر آموزشی دارند (اعتماد به معلم)، پیشرفت و موفقیت علمی بر پایه یادگیری امری مهم و با ارزش تلقی می‌شود و بر آن تأکید می‌گردد (تأکید علمی) و نیز در محیط‌هایی که یادگیرندگان به اهداف احترام می‌گذارند و برای محیط آموزشی، ارزش قائلند و خود را به عنوان عضوی موثر آن می‌دانند (یگانگی/ هویت نسبت به مدرسه). در این شرایط نگرشی تحت عنوان خوش‌بینی تحصیلی در یادگیرندگان شکل می‌گیرد و فرهنگ خوش‌بینی بر محیط آموزشی حاکم می‌شود. خوش‌بینی علمی بیانگر نقش عوامل به‌زیسته‌ساز در رابطه با بافت دانشگاه است و بر نقش فعال دانشجو و توانش‌های وی در ایجاد محیط سرزنده علمی ویژه دارد. خوش‌بینی علمی به تدریس و آموزش از سویی و یادگیری، پیشرفت و موفقیت از جهت دیگر مرتبط است. خوش‌بینی علمی در ابعاد شناختی، اجتماعی و رفتاری مورد مطالعه قرار می‌گیرد. نتایج نشان داد که روانشناسان تربیتی و تحولی نیز با تکیه بر روی آورد ارسطویی و در چارچوب روانشناسی مثبت نگر، به خلق مدل‌هایی از خوش‌بینی که متناسب با بافت علمی و مدرسه/ دانشگاه باشد، همت گماشتند. استدلال این دسته از روانشناسان این بود که چون مدرسه در زندگی دانشجو نقش مرکزی و محوری دارد، بنابراین خوش‌بینی آنان باید در ارتباط با بافت مدرسه/ دانشگاه و شرایط آموزشی تعریف گردد. در سال‌های اخیر، پژوهش‌های تجربی فراوانی در زمینه تأثیرهای سرمایه روانشناختی بر متغیرهای سازمانی مانند: رضایت شغلی، عملکرد و تعهد سازمانی صورت گرفته است. نتایج این پژوهش‌ها نشان از آن دارد که رابطه معنی‌داری میان سرمایه روانشناختی و این متغیرهای سازمانی وجود دارد. نکته جالب توجه آن است که همبستگی میان سرمایه روانشناختی با هر یک از متغیرهای سازمانی، قوی‌تر از همبستگی میان تک تک اجزای تشکیل دهنده سرمایه روانشناختی (امیدواری، خوش‌بینی، خودکارآمدی و تاب‌آوری) و متغیرهای سازمانی است و این بدان معنا است که سرمایه روانشناختی دارای اثری هم‌افزاینده است. در مجموع، در مقوله رفتار سازمانی مثبت‌گرا، سرمایه روانشناختی به مثابه درون‌دادی در نظر گرفته می‌شود که برون‌داد آن، سطح عملکرد سازمان است. لوتانز و همکارانش با پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام داده‌اند، به این نتیجه رسیده‌اند که می‌توان با تقویت سرمایه روانشناختی در سازمان، عملکرد آن را دست کم تا ۱۰ درصد ارتقا داد. خودکارآمدی به عنوان یک متغیر میانجی در تحقیقات روان‌شناسی به «احساس ما در مورد بسندگی و کنار آمدن با مسائل زندگی اطلاق می‌شود.» به طور ضمنی این ایده به صورت تاریخی ریشه در مفهوم اراده آزاد دارد. اراده آزاد به نوعی قائل شدن حق انتخاب و آزادی عمل برای شخص اشاره دارد. با تأکید بر این نکته که فرد و داشته‌هایش نقطه شروع عمل می‌باشند. این ایده در سال‌های اخیر توسط آلبرت بندورا در حوزه روانشناسی در شبکه مفهومی پیچیده‌تری مطرح شد. او تحت تأثیر مکتب شیکاگو در جامعه‌شناسی که بر کنش‌وری انسان تأکید دارد و نیز عمل‌گرایی دیویی که موقعیت‌ها و تجربه‌های برخاسته از آن موقعیت‌ها را مهم تلقی می‌کند، معنایی از عاملیت را مطرح می‌سازد که بیشتر نمودی سازنده گرایانه دارد. این عاملیت منشأ شکل‌گیری خودکارآمدی مورد نظر بندورا است. از آنجا که این ایده در روانشناسی کاربرد وسیعی دارد و از ظرفیت بالایی برای حضور جدی‌تر در عرصه تربیت برخوردار است، تحقیق درباره مبانی نظری آن ضرورتی انکارناپذیر است. این مطالعه به بررسی مبانی روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، و فلسفی ایده خودکارآمدی می‌پردازد.

منابع

- [۱] آخوند مکه ای، نرگس. (۱۳۹۸). رابطه ابعاد خلاقیت هیجانی و خوش بینی علمی معلمان با سرزندگی تحصیلی در دانش آموزان دختر متوسطه شهر اصفهان. همایش ملی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران. دوره هفتم.
- [۲] پورعباس، عباس؛ براتی، هادی؛ رحیمیان، حمید؛ عبداللهی، حسین؛ اسدزاده، حسن. (۱۳۹۷). طراحی مدل علی خوش بینی علمی بر اساس مؤلفه های سرمایه روان شناختی و میانجی گری جو روان شناختی در بین دانشجویان دانشگاه فرهنگیان. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. دوره بیست و پنجم، شماره ویژه نامه آموزش پزشکی، صص ۱۱۵-۱۲۵.
- [۳] چراغ چشم، عباس. (۱۳۸۶). بررسی تأثیر شیوه های تدریس مبتنی بر تکنیک های خلاقیت در آموزش و یادگیری دانش آموزان، دوفصلنامه تربیت اسلامی، (۳ و ۵): ۷-۳۶.
- [۴] رنج دوست، شهرام و عیوضی، پروانه. (۱۳۹۲). بررسی رابطه هوش هیجانی دبیران با تفکر خالق دانش آموزان متوسطه. پژوهش در برنامه ریزی درسی. ۲۷۷-۲۱۵ (۴) ۲۴.
- [۵] رئیس دانا، فرخ لقا. (۱۳۸۸). برنامه ریزی آموزشی - درسی و مدیریت کلاس درس. مجله رشد تکنولوژی آموزشی - ۲۰-۲۲. (۶).
- [۶] زاهد بابلان، عادل و کریمیان پور، غفار. (۱۳۹۹). رابطه خوش بینی تحصیلی و سرزندگی تحصیلی با نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات آموزشی و آموزشگاهی. دوره نهم، شماره ۱، صص ۱۷۰-۱۴۹.
- [۷] علیزاده دارابی، فاطمه. (۱۳۹۱). بررسی رابطه خوش بینی، سبک اسناد و رضایت از مدرسه با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر چهار دبیرستان شهرستان ارومیه. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه ارومیه.
- [۸] فاضلی، نعمت اله. (۱۳۸۷). خلاقیت و فرهنگ - نقدی بر رویکردهای عامیانه به خلاقیت. رشد علوم اجتماعی. ۶-۱۹: ۳۰۱۱.
- [۹] قنبرلو، سلمان؛ غلامعلی لواسانی، مسعود و اژهای، جواد. (۱۳۹۲). رابطه خوش بینی تحصیلی و هوش هیجانی معلمان با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. مجله روان شناسی، ۷۵، ۱۹ (۳)، ۲۱۸-۲۳۴.
- [۱۰] محبی نورالدین وند، محمدحسین؛ شهنی بیلاق، منیجه؛ شریفی، حسن پاشا. (۱۳۹۳). بررسی رابطه سرمایه روان شناختی (امید، خوش بینی، تاب آوری و خودکارآمدی) با هدف های پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانشجویان سال اول. پژوهش در برنامه ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی). دوره یازدهم، شماره ۱۱۳ (۴۰)، صص ۶۱-۷۹.
- [۱۱] محمدی خواه، مینا. (۱۳۹۶). رابطه سرمایه روان شناختی و فکری با خلاقیت کارکنان دانشگاه تبریز. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی، دانشگاه تبریز.
- [۱۲] ورعی، پیام و پورداد، سبا. (۱۳۹۷). رابطه مؤلفه های سرمایه روان شناختی (امید، تاب آوری، خوش بینی و خودکارآمدی) با فرسودگی تحصیلی دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه رازی کرمانشاه. رویش روان شناسی. سال هفتم، شماره ۸، پیاپی ۲۹.
- [۱۳] عابدی، جمال. (۱۳۷۲). خلاقیت و شیوه های نو در اندازه گیری آن. مجله پژوهش های روانشناختی، دوره دوم، شماره ۲ و ۱، ۴۶-۵۴.
- [۱۴] رضایی، سعید و منوچهری، مهشید. (۱۳۸۷). بررسی اعتبار، روایی و هنجاریابی آزمون خلاقیت تورنس در بین دبیران دبیرستان های تهران. مجله روانشناسی و علوم تربیتی. سال سی و هشتم، شماره ۳، ۴۷-۶۸.
- [۱۵] قدم پور، عزت اله؛ امیریان، لیلا؛ خلیلی گشنیگانی، زهرا و نقی بیروانوند، فاطمه. (۱۳۹۶). بررسی ویژگی های روانسنجی پرسشنامه خوش بینی تحصیلی دانش آموزان. فصلنامه اندازه گیری تربیتی. دانشگاه علامه طباطبایی، سال هفتم، شماره ۲۷، ۴۵-۶۴.
- [16] Luthans, F., Avolio, B. J., Walumbwa, F. O., & Li, W. (2007). The psychological capital of Chinese workers: Exploring the relationship with performance. *Management and Organization Review*, 1(2), 249-271.
- [17] Tschannen-Moran, M. Bankole, R. A. Mitchell, R.M. & Moore J. R. D.M.(2013). Student academic optimism: Aconfirmatory factor analysis. *Journal of Educational Administration*, 51 (2), 150-175.
- [18] Chang, C. , Tseng, C. , Chen, H. and Hsieh, T. (2020) Moderating Effect of Playfulness on the Correlation between Optimism and Creativity of New Immigrant Schoolchildren in Taiwan. *Creative Education*, 11, 1357-1374. doi: 10.4236/ce.2020.118100.
- [19] Gu, J. (2015). Research on a PCI model-based reform in college students' entrepreneurship education. *Artificial Intelligence, Management Science and Electronic Commerce (AIMSEC)*, 2nd International Conference on. 1361-64.
- [20] Hoy, W. K., Tarter, C. J., & Hoy, A. W. (2006). Academic optimism of schools: A force for student achievement. *American educational research journal*, 43(3), 425-446.

بررسی رابطه بین خوش بینی علمی و خلاقیت دانش آموزان با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه روانشناختی درمیان دانش آموزان دختر
مقطع متوسطه اول شهر صدرا

- [21] Icekson, T., Roskes, M., & Moran, S. (2014). Effects of optimism on creativity under approach and avoidance motivation. *Frontiers in Human Neuroscience*, 8, 105.
- [22] Luthans, F. (2007). The need for and meaning of positive organizational behavior. *Journal of Organizational Behavior*, 23 (6), 695-706.
- [23] Luthans, F., Vogelgesang, G., Lester, P.B. (2008). Developing the Psychological Capital of Resiliency, *Human Resource Development Review*, 5, 1.12-22.
- [24] Ocon, R. (2006). Teaching creative thinking to engineering and technology students. *Proceedings of 9th International Conference on Engineering Education*, London, University of London, (pp. 166-188).
- [25] Rego, A., Sousa, F., Marques, C., & e Cunha, M. P. (2012). Authentic leadership promoting employees' psychological capital and creativity. *Journal of business research*, 65(3), 429-437.
- [26] Saville, G. (2006). Emotional intelligence in policing. *Police Chief Magazine*, 73(11): 38-41.
- [27] Seligman. M. (2000). Positive psychology. An introduction: *American Psychologist*. 55 (1): 5- 14.
- [28] Zubair, A. (2015). Authentic Leadership and Creativity: Mediating Role of Work-Related Flow and Psychological Capital. *Journal of Behavioural Sciences*, 25(1), 150